

EBEVEYNLİĞİ GÜÇLENDİRMEDE TRİPLE P-OLUMLU ANNE-BABALIK PROGRAMI

Aylin Rabia Nur ÜLKER¹, Gülden BOZKUŞ GENÇ²

Makale Bilgisi	Özet
Derleme	Huzurlu bir toplumun temeli, sağlıklı ve güçlü bir aile yapısına bağlıdır. Bu bağlamda, anne-baba eğitim programları, çocukların ruh sağlığını desteklemeye ve güçlendirmeye, aileyi oluşturan bireylerin aile içinde üstlendikleri rollerle ilgili bilgi, beceri, tutum ve davranışları artırarak mevcut potansiyellerini kullanmaları konusunda onları cesaretlendirmeye odaklanmaktadır. Triple P-Olumlu Anne-babalık Programı, yüksek düzey risk altındaki çocuk ve anne-babaları için geliştirilmiş, her biri daha üst düzey anne-babalık becerilerinden oluşan, çok düzeyli kapsamlı bir anne-baba eğitim programıdır. Programın genel amacı; anne-babaların bilgi, öz güven ve kendine yetme konularındaki becerilerinin gelişimine katkıda bulunarak çocuklarda ve ergenlerde davranışsal ve duygusal sorunların yaygınlık oranını azaltmaktır. Bu çalışmada kanıta dayalı bir anne-baba eğitim programı olan Triple P-Olumlu Anne-babalık Programı'nı mevcut araştırma sonuçları ışığında betimleyerek; programın içeriği hakkında ayrıntılı bilgi sağlamak, ayırt edici özellikleri ve etkili uygulanmasında önemli olan değişkenleri tartışmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Triple P programının Türkiye'de bilinirliğinin ve özel eğitim alanında uygulanabilirliğinin artması yönünde katkı sağlaması ve özellikle uygulamacı ile araştırmacılara yeni bir bakış açısı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de kullanımı sınırlı olsa da alanyazında Triple P'nin anne-babaların stres ve depresyon düzeylerinin azalırken ebeveynlik becerilerinin arttığı, çocuk ve ergenlerin problem davranışlarının azaldığı gibi pek çok farklı olumlu sonuçlar belirtilmiştir.
DOI: 10.19171/uefad.849935	
<i>Makale Geçmişi:</i>	
Başvuru 30.12.2020	
Kabul 26.03.2021	
<i>Anahtar Kelimeler:</i>	
Triple-P, Triple p-olumlu anne-babalık programı, Ebeveynlik, Aile eğitimi, Önleme.	

TRIPLE P-POSITIVE PARENTING PROGRAM IN THE STRENGTHENING OF PARENTING

Article Information	Abstract
Review	A peaceful society is built on a healthy and strong family structure. In this context, parent training programs focus on supporting and strengthening children's mental health and encouraging the members of the family to use their existing potentials by increasing their knowledge, skills, attitudes, and behaviors related to the roles they undertake in the family.
DOI: 10.19171/uefad.849935	The Triple P-Positive Parenting Program is a comprehensive, multi-level parenting training program developed for children at high risk and their parents, each level of which consists of higher-level parenting skills. The program's main objective is to reduce the prevalence of behavioral and emotional problems among children and adolescents by contributing to the development of parents' knowledge, self-confidence, and self-sufficiency skills. This study aims to provide detailed information on the program's content and discuss its distinctive features and the variables that are important in its effective implementation by describing the Triple P-Positive Parenting Program, an evidence-based parent training program, in light of the present research results. In line with this purpose, it is believed to be important in terms of contributing to the recognition of the Triple P program in Turkey and its applicability in the field of special education, and especially for
<i>Article History:</i>	
Received 30.12.2020	
Accepted 26.03.2021	
<i>Keywords:</i>	
Triple P, Triple p-positive parenting program, Parenting, Parenting education, Prevention.	

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, aylinrabianurbadati@gmail.com, OrcID: 0000-0002-8339-701X

² Dr. Öğretim Üyesi, Anadolu Üniversitesi, guldenbozkus@anadolu.edu.tr, OrcID: 0000-0002-9444-7393

offering practitioners and researchers a new perspective. While its use in Turkey is limited, different positive results indicate that Triple P increases parenting skills while reducing parents' stress and depression levels. Furthermore, literature reports that it reduces the problematic behavior of children and adolescents.

Kaynakça Gösterimi: Ülker, A. R. N., & Bozkuş Genç, G. (2021). Ebeveynliği güçlendirmede triple p-olumlu anne-babalık programı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(Özel Sayı), 240-284. <https://doi.org/10.19171/uefad.849935>

Citation Information: Ülker, A. R. N., & Bozkuş Genç, G. (2021). Triple p-positive parenting program in the strengthening of parenting. *Journal of Uludag University Faculty of Education*, 34(Special Issue), 240-284. <https://doi.org/10.19171/uefad.849935>

1. GİRİŞ

Etkili öğretim programlarının temeli, genellikle güçlü bir öğrenme kuramına dayanmaktadır. Çocuğun gelişimine sosyo-kültürel bakış açısıyla yaklaşan Vygotsky, yakın çevrenin çocuğun gelişiminde etkisinin büyük olduğunu, çocuğun sosyal bağlamdan ayrı düşünülmemeyeceğini ve çocuğun içinde bulunduğu kültürden etkilendiğini savunurken; çocuğun gelişimini ekolojik bakış açısıyla ele alan Bronfenbrenner, çocuğun gelişimini anlayabilmek için sadece bireyi değil çevresini de anlamak gerektiğini, bu çevrenin ise iç içe geçmiş katmanlardan meydana gelen karmaşık ilişkilerden oluştuğunu dolayısıyla çocuğun gelişiminde etkileşimin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Bodrova & Leong, 2010; Bronfenbrenner, 2009; Öncü, 2018). Her ne kadar çocuğun gelişiminde farklı kuramcılar farklı görüşler öne sürmüşlerse de bu kuramların ortak noktası, anne-babalardır. Çocukların ilk modeli ve öğretmeni olan anne-babaların, çocuklarının büyümesi, gelişmesi, öğrenmesi ve eğitiminde de kuşkusuz büyük sorumlulukları vardır. Gerek çocukluğun ilk yılları olan okul öncesi dönemde gerekse okul yıllarında anne-babaların vermiş olduğu eğitim veya sergilemiş olduğu davranışlar, çocuğun kişilik gelişiminin yanı sıra geleceğinin de ilk belirleyicisi olabileceği için oldukça önemlidir (Bögels & Brechman-Toussaint 2006; Kadak vd., 2012).

Köyden kente göçle beraber aile tiplerinin çekirdek aileye dönüşmesi, kadının çalışma hayatına katılması, evlilik sayısının azalması, ileri yaş evliliklerin çoğalması, birlikte yaşama sayısının artması, boşanma oranının yükselmesi, tek ebeveynle büyüyen çocuk sayısının artması, zengin ile fakir arasındaki uçurumun büyümesi gibi hızlı sosyal toplumsal değişimler

ile günümüzde yaşanan bilimsel, sanatsal, teknolojik gelişmelerle birlikte anne-babalık daha karmaşık hale gelmiştir (Dağlı, 2007; Öztürk, 2013; Özyurt, 2013). Bu nedenle 21.yy'ın anne-babaları, kendi anne-babalarınınkinden çok daha farklı bir rolle yüz yüze kalmıştır (Ay & Şahan, 2018; Long, 2004). Karşı karşıya kaldıkları bu karmaşık rolü en iyi şekilde yerine getirmek isteyen anne-babalar bu süreçte; çocuklarını tanımak, çocuklarının gelişimsel özellikleri hakkında bilgi edinmek, çocukları ile ilgili yeni tutum ve beceriler geliştirmek, olumlu anne-babalık tutumları sergilemek, çocuğunda görülen olumsuz davranışlarla baş etmek, çocuklarına yardım sağlama konusunda nereden hizmet alacaklarını ve hangi kaynakları nasıl edinebileceklerini belirlemek, yaşadığı sorunlarla baş edebilmek ve gereksinim duyduğu bilgilere ulaşabilmek gibi pek çok konuda farklı bilgi kaynağına ve desteğe ihtiyaç duyabilmektedir (Ateş, 2019; Kılıç, 2010; Öztürk, 2013). Tam bu noktada, anne-babaları bilgilendirmek ve desteklemek üzere anne-baba eğitim programları karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitim programları, anne-babaların ebeveyn olma becerilerini kazanmaları, anne-babalara çocuklarının gelişimleri ve gelişimlerine yönelik gereksinimleri konusunda yol gösterici olmaları açısından oldukça önemlidir (Bruckman vd., 2007; Işık & İşlek, 2016).

Aile ve toplumla işbirliği yapması, risk faktörlerini azaltması, koruyucu faktörleri desteklemesi, kanıt temellerinin yüksek düzeyde olması ve uzun süreli olumlu sonuçların elde edilmesi yönüyle dünyadaki en iyi anne-baba eğitimi programı olarak nitelendirilen Triple P- Olumlu Anne-babalık Programı'na ilişkin (Andres vd., 2018; Arkan, 2019; Morawska & Sanders, 2009; United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2009) Türkiye'de yapılan çalışma ve uygulamaların sınırlı sayıda olması (Arkan, 2019; Arkan vd., 2020; Arkan & Üstün, 2009; Öztürk, 2013; Özyurt, 2013; Özyurt vd., 2018), bu çalışmanın gerçekleştirilmesine yönelik ana motivasyon kaynağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, politika yapıcılara, program yöneticilerine, sivil toplum kuruluşlarına ve ilgi alanı aile eğitim programı olan uygulamacı ve araştırmacılara kanıta dayalı bir anne-baba eğitim

programı olan Triple P programını mevcut araştırma sonuçları ışığında betimleyerek; program hakkında ayrıntılı bilgi sağlamak ve kullanıcıların ihtiyaçlarına en uygun programı seçmelerine yardımcı olmak üzere bilgi sunmak amaçlanmaktadır. Çalışmanın, Triple P programının Türkiye’de bilinirliğinin ve özel eğitim alanında uygulanabilirliğinin artması yönünde katkı sağlaması ve özellikle uygulamacı ile araştırmacılara yeni bir bakış açısı sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bilgi verici nitelikte tasarlanan bu çalışmanın ilk bölümünde, konuya dair kavramsal bir çerçeve oluşturmak amacıyla anne-baba eğitim programları ve eğitim programlarının sınıflandırılması değinilmektedir. İkinci bölümde okuyucuların Triple P programına ilişkin bilgi düzeyini artırmak üzere programın kuramsal temelleri, programı diğer anne-baba eğitim programlarından ayıran özellikleri, farklı düzeyleri ve program uygulayıcısı olmak için yapılması gerekenler üzerine odaklanılmaktadır. Üçüncü bölümde Triple P programıyla ilgili ulusal ve uluslararası alanyazında yapılan araştırmalar tartışılmaktadır. Son bölümde ise genel bir değerlendirme yapılarak programın Türkiye’de farklı disiplin alanlarında uygulanabilirliğine ilişkin önerilerde bulunmaktadır.

1.1. Anne-Baba Eğitim Programları

Aile eğitimi, ebeveyn eğitimi, anne-baba eğitimi, ebeveyn yetiştirme gibi farklı terimlerle ifade edilen bu eğitim ile çocukların yetiştirilmesi, çocukların yaşadıkları problemlerle olumlu şekilde başa çıkılması, ailelerin anne-babalık bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, aile ilişkileri, ailede ve toplumda anne-babaya düşen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gerekli bilgi, tutum ve becerilerinin sistematik şekilde sunulması ifade edilmektedir (Arkan & Üstün, 2009; Öztürk, 2013; Özbey & Şahin, 2007). Özünde içeriği; önleme, işbirliği ve eğitim olan anne-baba eğitiminin temel amacı, anne-babaların özgüvenlerini artırarak anne-babalık becerilerinin geliştirilmesine rehberlik etmek ve bu sayede anne-babanın çocuğuyla olan ilişkisini geliştirmektir (Kılıç, 2010; Öztürk, 2013; Özyurt, 2013). Anne-baba eğitim programları, anne-babaların disiplin yaklaşımlarında tutarlılığı arttırarak

okul, anne-baba ve çocuk arasında sistematik bir bağ kurulmasına yardımcı olur. Dolayısıyla çocuğun eğitiminde tutarlı olma konusunda da okul ve ev arasında köprü kurduğu söylenebilir.

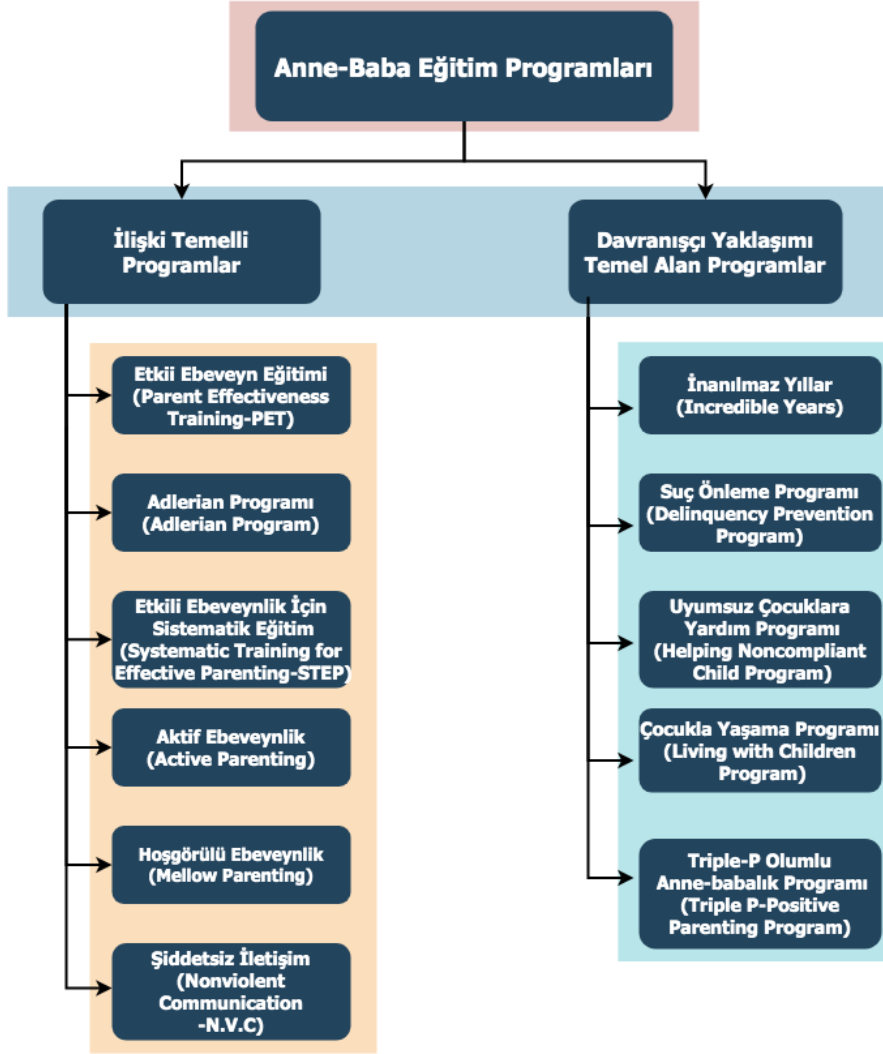
Anne-baba eğitimi programları dünyanın çeşitli ülkelerinde erken çocukluk gelişimi ve eğitimini desteklemek üzere farklı program modelleri ile uygulanmaktadır. Bu program modelleri amaç ve türleri açısından da farklılık göstermektedir (Arkan, 2019). Uygulanmakta olan programların bir kısmı doğrudan çocuğa, yakın çevresine, bir kısmı ise hem çocuğa hem anne-babaya hizmet götürmeyi amaçlarken bu programlar farklı şekillerde anne-babalara ulaştırılabilmektedir (Biber & Ural, 2012; Bidwell vd., 2005; Kılıç, 2010).

1.2. Anne-Baba Eğitim Programlarının Sınıflandırılması

Anne-baba eğitim programları benimsedikleri kuramsal yaklaşımlar açısından iki şekilde sınıflandırılmaktadır (Öztürk, 2013; Özyurt, 2013). Bu yaklaşımlardan ilki, çocukların problem davranış sergilemelerinin nedenlerini araştırmayı ve anne-babaların çocuğuna yaklaşımlarını değerlendirmeyi amaçlayan ilişki temelli uygulamalardır. Psikodinamik, hümanistik ve aile sistem teorisinin temel felsefesinin benimsendiği bu ilişki temelli uygulamalarda anne-baba (birincil bakıcı)-çocuk etkileşimine önem verilmekte ve programın odak noktasını çocuk oluşturmaktadır (Arkan & Üstün, 2009; Grady & Gross, 2002; Mahoney & Perales, 2003; Özyurt, 2013). İkincisi, çocukların sergilemiş olduğu problem davranışları pekiştiren anne-baba davranışlarının değiştirilmesi yoluyla anne-babaların öz-yeterlilik algılarının güçlendirilmesi ve öz-düzenleme becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı davranışsal yaklaşımı temel alan uygulamalardır (Assenany & McIntosh, 2002; Mullett, 2007; Schunk, 2012). Bu uygulamalarda, çocuklarda uygun olmayan davranışlar azaltılırken uygun davranışlar artırılmaktadır. Bu uygulamalarda ise programın odak noktasını anne-babalar oluşturmaktadır (Arkan & Üstün, 2009; Assenany & McIntosh, 2002; Grady & Gross, 2002; Mullett, 2007; Özyurt, 2013; Schunk 2012). Şekil 1’de söz edilen farklı yaklaşımları temel alan anne-baba eğitim programlarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

Şekil 1.

Anne-Baba Eğitim Programlarının Sınıflandırılması

Triple P-olumlu anne-babalık programı, davranışçı yaklaşımı temel alan uygulamalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İzleyen bölümde alanyazında yapılan araştırmalar ışığında Triple P programına ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

2. TRİPLE P-OLUMLU ANNE-BABALIK PROGRAMI

Triple P-olumlu anne-babalık programı, Matthew Sanders ve arkadaşları tarafından 1979 yılında Avustralya’da bulunan Queensland Üniversitesi Anne Babalık ve Aile Destek Merkezi’nde başlatılmış bir çalışmanın ürünü olarak; bebeklikten 16 yaşına kadar çocuğu olan anne-babaların bilgi, beceri ve kendilerine olan güvenlerini artırmak üzere geliştirilmiş bir aile eğitim programıdır (Bidwell vd., 2008; Sanders, 1999; UNODC, 2009). Program geliştirildiği

ilk yıllarda, problem davranış sergileyen ya da problem davranış sergileme riski olan okul öncesi dönem çocuklara sahip anne-babaları evde bire bir eğitim yoluyla desteklemek biçiminde küçük bir kitleye hitap ederken (Glynn & Sanders, 1981); son 30 yılda daha geniş kitlelere hitap eden bir halk sağlığı müdahale programına dönüşmüştür (Sanders, 2008).

Triple P temel olarak; (a) anne-babaların bilgi, güven ve çocuğuyla ilgili karar alma konusunda öz yeterliliklerini geliştirmeyi (Sanders, 2003, 2012), (b) anne-babaların otoriter çocuk yetiştirme tutumlarını azaltarak güçlü çocuk-anne-baba etkileşimine dayalı çocuk yetiştirme tutumlarını geliştirmeyi (Sanders, 1999), (c) çocuğun yetiştirildiği ortamı, şiddet içermeyen ve çatışmaların mümkün olduğu kadar az düzeyde yaşandığı güvenli ve ilgi çekici hale getirmeyi (Sanders, 2008) ve (d) çocukların sosyal, duygusal, iletişimsel ve davranışsal gibi farklı gelişim alanlarını olumlu anne-babalık uygulamalarıyla desteklemeyi amaçlamaktadır (Sanders, 2003). Program amaçları arasında ayrıca anne-babaların; çocuk yetiştirmeyle ilgili iletişimi güçlendirme, disiplin konusunda tutarlılığı geliştirme, stresi azaltma, çiftler arasındaki işbirliğini artırma gibi koruyucu ailevi etmenleri destekleyerek çocuklarda ve ergenlerde ortaya çıkabilecek davranışsal, duygusal ve gelişimsel sorunlara ilişkin riskleri önlemek de yer almaktadır (Sanders, 1999, 2008; UNODC, 2009).

2.1. Programının Kuramsal Temelleri

Program teorik temellerini sosyal öğrenme ilkelerine dayalı davranışçı kuram ile halk sağlığı yaklaşımından almaktadır (Graaf vd., 2008). Öğrenmenin; çevrenin, davranışların ve bireysel etmenlerin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıktığını savunan sosyal öğrenme kuramında (Markie-Dadds vd., 2002), anne-baba ve çocuk etkileşimlerinin karşılıklı ve çift yönlü doğası vurgulanmaktadır (Sanders, 2003). Sosyal öğrenme kuramı, işlevsel olmayan baskıcı anne-baba tutumlarının ve bozuk aile düzeninin çocukta anti-sosyal davranışların ortaya çıkmasını tetikleyecek öğrenme süreçlerine neden olabileceğini öngörmektedir (Sanders, 1999). Bu nedenle programda işlevsel olmayan baskıcı anne-baba tutumlarına alternatif olarak

anne-babalara çocuk yetiştirme ve çocuklarının problem davranışlarıyla baş etme becerileri öğretilmektedir (Sanders, 1999, 2003).

Davranışçı yaklaşımı benimseyen çocuk ve aile terapileri ile uygulamalı davranış analizi üzerine yapılan araştırmalar sonucunda, davranış ve davranışı ortaya çıkaran öncüllerle ilgili pek çok işlevsel davranış değiştirme teknikleri geliştirilmiştir (Graaf vd., 2008; Grauerholz-Fisher vd., 2020; Markie-Dadds vd., 2002). Bu tür araştırmalarda, özellikle ilgi çekici çevresel düzenlemeler yapılarak problem davranışa zemin hazırlayan öncüllerin yeniden düzenlenmesine odaklanılmıştır (Graaf vd., 2008; Sanders, 1992). Dolayısıyla Triple P programında, problem davranışları ortaya çıkmadan önlemek ya da sergilenen problem davranışları azaltarak ortadan kaldırmak amacıyla davranışa zemin hazırlayan veya neden olan öncüller göz önünde bulundurulmaktadır (Lutzker vd., 2019; Markie-Dadds vd., 2002; Sanders, 1999, 2012).

Programın kuramsal temelini oluşturan bir diğer yaklaşım, halk sağlığı yaklaşımıdır (Markie-Dadds vd., 2002; Graaf vd., 2008; Sanders, 2003). Bireyleri tek tek değerlendirmek yerine içinde buldukları sosyal, fiziksel ve biyolojik çevre içerisinde ele alarak sağlığa toplumsal bakış açısıyla yaklaşan bir bilim dalı olan halk sağlığı yaklaşımında amaç, bireylerin sağlıklarını koruyarak hastalıkları henüz oluşmadan önlemektir (Sözmen & Tözün, 2014). Halk sağlığı yaklaşımı, bütüncül bir bakış açısıyla sağlıklı ya da sağlıksız ayırt etmeksizin nüfusun tamamını kapsamaktadır (Ergül, 2005).

Bireylerin çevresi ile ayrılmaz bir bütün olduğu düşünüldüğünde, yaşadıkları fiziksel ve sosyal çevreden etkilenmeleri kaçınılmazdır. Biglan (1995), çocuklarda uygun olmayan davranışların azalmasının, anne-babaların toplumsal ortamlarda davranışlarının değişmesiyle mümkün olduğunu belirtmiştir. Görüldüğü gibi, anne-baba müdahale programları halk sağlığı bakış açısıyla değerlendirildiğinde, bireylerin gelişiminde içinde bulunulan ekolojik bağlamın rolü açıkça vurgulanmaktadır (Biglan, 1995; Sanders, 1999, 2008). Bu nedenle Triple P

programında müdahalenin bir parçası olarak daha büyük kitlelere ulaşabilmek amacıyla medya ve tanıtım stratejisi kullanılarak düşük maliyetle değişimin daha geniş ekolojik bir çevreye yaygınlaştırılması hedeflenmektedir (Sanders, 1999). Dolayısıyla, Triple P, büyük ölçekli/çaplı uygulamalarla toplumun büyük bir kesimine ulaşabilme konusunda yeterli kanıtları olan az sayıdaki halk sağlığı müdahale programlarından biri olarak nitelendirilmektedir (Sanders, 2008).

2.2. Programı Diğer Anne-Baba Eğitim Programlarından Ayıran Özellikleri

2.2.1. Medyayı Etkin Kullanma

Triple P programı, çağın koşullarına uygun olarak yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan kitle iletişim araçlarının öneminin farkındadır. Bu nedenle, farklı medya araçları Triple P programında, hemen hemen her eve kolaylıkla girebilmesi ve kullanımındaki kolaylık gibi özellikleri nedeniyle bilgiye erişim amacıyla evlerde kullanımı yaygın olan televizyon başta olmak üzere geniş bir kitleyi aynı anda etkisi altına alabilme özelliğine sahip farklı medya araçları, özelde anne-baba-çocuk etkileşimini en üst düzeye çıkarmak üzere anne-babaların eğitilmesini sağlamak; genelde toplum sağlığına katkıda bulunmak amacıyla yaygın biçimde kullanılmaktadır (Calam vd., 2008; Hofstetter vd., 1992; Sanders, 1999). Bu özellik sayesinde özellikle kırsal bölgelerde yaşayan (okuryazar olan ya da olmayan) ve eğitim almak için yeterli zamanı, kaynağı, motivasyonu olmayan, kente gelemeyecek anne-babalara da ulaşabilmektedir. Böylece anne-babalar ev ortamında rahatça ve mahremiyetlerini koruyarak ihtiyaç duydukları bilgiye istedikleri zaman düşük maliyetle erişebilmektedir (Sanders, 1999). Kitle iletişim araçlarının kullanımı, daha yoğun müdahaleye ihtiyaç duymayan ailelere ihtiyaç duydukları kadar bilgiyi sağlayabilme ve anne-babaları bir uzmandan yardım almaya karar verme konusunda da desteklemektedir (Sanders,1999, 2003; Calam vd., 2008).

2.2.2. Kültürel Farklılıklara Duyarlı Olma

Bir toplumu oluşturan temel değerlerin başında gelen kültür, beraberinde farklılıkları da getirir. Tüm anne-babalar, ebeveynlik yapmayı doğup büyüdüğü kültürel çevrede öğrenirler. Ancak aynı kültürel yapıya sahip olsalar bile ebeveynlik; aile yapısı, aile bireyleri tarafından sunulan sosyal destek, cinsiyete özgü roller, belirli gelenek-göreneklere maruz kalma ve inançlar gibi değişkenler açısından farklılık gösterebilir (Ayçiçeği-Dinn & Sunar, 2017; Berkowitz & Kolthatkar, 2014). Dolayısıyla anne-babanın sahip olduğu kültürel değerler, yaşa uygun olan, normal kabul edilen ve problem davranış olarak adlandırılan davranışların ne olduğuna ilişkin inanışlarını da etkiler. Her ne kadar kültürler arasında farklılıklar olsa da olumlu anne-baba olmanın temel ilkeleri benzerlik göstermektedir (Karabulut Demir, 2007). Dolayısıyla tüm kültürlerdeki anne-babaların orta noktada birleştiği değerler, çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek olduğu söylenebilir. Bu nedenle, her toplumun kendine özgü kültür anlayışları olduğunun farkında olan Triple P programı, farklı kültürlerle duyarlıdır. Her ne kadar Avustralya'da geliştirilmiş olsa da bu özelliği sayesinde; Çin-Hong Kong (Lau vd., 2003), Japonya (Matsumoto vd., 2007), Almanya (Bertram vd., 2006), İsviçre (Bodenman vd., 2008), Yeni Zelanda (Blampied vd., 2003) ve Kanada (Borg vd., 2012) gibi farklı kültürel bağlamlarda da kullanılmıştır.

2.2.3. Geçişlere Duyarlı Olma

Geçişler, evden okul hayatına, okuldan mesleki ve toplumsal hayata gibi farklı ortamlara; çocukluktan öğrenci olmaya, öğrencilikten yetişkin olmaya gibi farklı rolleri kapsayan geniş bir yelpazede ele alınabilir. Geçiş, doğası gereği birtakım zorlukları da beraberinde getirmektedir. Çocuklar karşılaştığı yeni ortamlara ve rollere uyum sağlamaya çalışırken bu zorluklar arasında; farklı bir ortama girmenin, yeni bir sosyal çevreye katılmanın, akran ilişkilerinin değişmesinin ya da bu ilişkileri yeniden yapılandırmanın, öğretmenlerle yeni ilişkiler kurmanın, okuldaki yetişkinler ya da kendinden yaşça büyük çocuklarla bir arada

olmanın yarattığı stresten olumsuz etkilenme gibi durumlar yer alabilir (Felmlee vd., 2018; Carbonaro & Langenkamp, 2018). Bu nedenle geçiş süreçlerinin başarılı şekilde atlatılabilmesi için Triple P programında planlamalar yapılarak anne-babaların bu süreçte ortaya çıkabilecek sorunlarla (örn., davranış problemleri, ayrılma kaygısı) baş edebilmeleri amacıyla onları desteklemek üzere farklı programlar (Family Transitions Triple P) geliştirilmiştir (Sanders, 2003; Sanders & Stallman, 2007; UNODC, 2009). Geçişlere duyarlı olma kapsamında ayrıca program öğrenci-aile-okul-toplum arasında işbirliği kurulmasında köprü görevi üstlenebilmektedir (McTaggart & Sanders, 2003).

2.2.4. Problemleri Bütüncül Bir Yaklaşımla Değerlendirme

Anne-babaların aile içinde yaşadıkları çatışmalar ve çocuklarında gözlenen davranış problemleriyle baş edememe durumu sıklıkla iş yerinde yaşadıkları stres artmakta, işe karşı motivasyonları azalmakta hatta iş kazaları dahi yaşanabilmektedir. Triple P programının bir versiyonu olan İşyeri Triple P, anne-babaların ev ve iş hayatındaki sorumluluklarıyla etkili şekilde baş edebilmeleri için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmelerine yardımcı olmakta ve aile dostu istihdam politikalarını desteklemektedir (Martin & Sanders, 2003). Çalışan anne-babalarla yapılan araştırmalarda, Triple P ile desteklenen anne-babaların iş stresinin azaldığı, işlerini tamamlama konusundaki öz güvenlerinin arttığı, işlevsel olmayan ebeveynlik tutumlarının azaldığı belirtilmektedir (McHale vd., 2011; Sanders, 1999).

Program ayrıca, anne-baba arasındaki ilişkinin çocuk üzerindeki olası etkilerine odaklanmaktadır (Lutzker vd., 2009; Sanders, 1999, 2012). Bu nedenle, anne-babaların bir ekip olmasını sağlayacak beceri eğitimlerine ve modüllerine sahiptir. Bu modüllerle anne-babalara; iletişim, yapıcı dönüt verme, sohbet etme, çocukları problem davranışlar sergilediğinde birbirlerine destek olma, problem çözme ve ilişkilerindeki mutluluk düzeyini artırma becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır (Sanders, 2003). Bunun yanı sıra Triple P programı, anne-babaların ruhsal açıdan iyilik hallerinin; daha açık bir anlatımla psikolojik iyi oluşlarının

çocukları için önemli olduğunun farkındadır. Bu nedenle, anne-babaların duygusal sorunlarıyla başa çıkmalarını sağlayacak yardımlar da sunmaktadır (Sanders, 1999, 2003, 2012). Ailelerin sosyalleşme ihtiyaçlarını da göz önünde bulunduran program, çocuklarının davranış problemleri sergilemesi nedeniyle kendilerini toplumdan soyutlayarak izole eden anne-babalar için grup oturumları gerçekleştirmektedir. Anne-babaların grup içerisinde deneyimlerini paylaşması yoluyla sosyal izolasyonu ortadan kaldırılmaya ve sosyal destek alması sağlanmaya çalışılmaktadır (Sanders, 2003, 2008).

2.2.5. Sağlık Çalışanlarının Yükünü Hafifletme

Çocuklarında davranış problemi gözleyen anne-babalar, bir uzmandan yardım almaya karar verdiklerinde, genellikle ilk olarak doktorlara başvurmakta; ancak, ihtiyaç duydukları yardımı ya da desteği bekledikleri düzeyde alamamakta ve yeterli ilgi görememektedirler (Sanders, 2003). Oysa ekolojik sistem kuramına göre davranış problemleri sadece çocuğun hayatını zorlaştırmamakta, içinde yaşadığı aile ve çevresinin de düzenini olumsuz etkilemekte ve yine aynı çevreden de benzer biçimde etkilenmektedir (Danış, 2006; Doğan, 2010). Örneğin, çocukta gözlenen davranış problemleri nedeniyle eşler arası ilişkiler bozulabilmekte, stres düzeyi yüksek anne-babanın iş yaşamı olumsuz etkilenebilmekte, sosyal etkileşim düzeyleri azalabilmekte ve anne-babalar öfkelerini kontrol etmeye ilişkin sorunlar yaşayabilmektedir. Bu tür durumlar, çocuktaki davranış problemlerinin artmasına yol açabilmektedir (Danış, 2006; McHale vd., 2011; Sanders, 2003). Bu bağlamda, çocuğa yapılan bireysel değerlendirme ve müdahalelerin toplumsal etkileri beklenen kadar yüksek olmayabilir. Kalıcı yaygın etkinin sağlanabilmesi için bireysel odaklı yapılan müdahalelerin yanı sıra toplumun genelini kapsayan bir yaklaşıma duyulan ihtiyaç nedeniyle (Dowdy vd., 2010) bu programda halk sağlığı yaklaşımı benimsenmektedir (Sözmen & Tözün, 2014; Ergül, 2005). Benimsenen halk sağlığı yaklaşımı, anne-babaların ulaşmaya çalıştıkları bilgilere erişimlerini kolaylaştırarak ve ihtiyaç duydukları desteğe ulaşmalarını sağlayarak onlara yardımcı olmaktadır. Bu sayede anne-

babaların hastanelere başvuru sıklığı azalmakta ve sağlık çalışanlarının iş yükü dolaylı olarak hafiflemektedir (Sanders, 2003; Sanders & Turner, 2005).

2.3. Programının Düzeyleri

Triple P programında yüksek düzey risk altında olan çocuk ve anne-babaları için daha yoğun müdahaleler sunulurken, yaygın biçimde karşılaşılan sorunlarla ilgili bilgiye ihtiyacı olan anne-babalar için ise yalnızca ihtiyaç duyduğu bilgileri paylaşmaya yönelik daha az yoğun müdahaleler de bulunmaktadır (Markie-Dadds vd., 2002; Sanders, 2012). Bu nedenle, program, her biri daha üst düzey anne-babalık becerilerinden oluşan; çok düzeyli, aşamalı ve kapsamlı bir anne-baba eğitim programı olarak tasarlanmıştır. Çok düzeyli müdahale sunma gereksinimi, çocuklarda ve ergenlerde farklı düzeylerde işlevsel ve davranış problemlerinin var olması ve anne-babaların ihtiyaç duyacakları desteğin türüne, yoğunluğuna ve şekline dair farklı ihtiyaç ve isteklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Sanders, 2012; Sanders vd., 2003). Program, her biri daha üst düzey anne-babalık becerilerinin kazandırılmasını hedefleyen farklı yoğunlukta beş düzeyden oluşmaktadır (Markie- Dadds vd., 2002; Thomas & Zimmer-Gembeck, 2007). Düzeylere ilişkin özet bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Triple P- Olumlu Anne-Babalık Programı Aile Destek Modeli Düzeyleri

Düzyey	Hedef Kitle	Amaç	Uygulama Yöntemleri	Kullanılan Materyaller
Düzyey 1 Evrensel Triple P	Çocukların gelişimi hakkında bilgi edinmek isteyen anne-babalar	Sık karşılaşılan günlük davranış sorunlarının üstesinden gelme	Gelişimsel ve olası davranış sorunlarının çözümüne yönelik çocuk gelişimi hakkında kısa bilgilendirme, kısa süreli danışmanlık, kitle iletişim araçları	<ul style="list-style-type: none">• Olumlu Ebeveynlik Kitapçığı• Olumlu Ebeveynlik İpuçları Serisi• Aile videoları• Triple P Program Rehberi
Düzyey 2 Seçici Triple P	Çocukların davranışları veya gelişimleri konusunda kaygıları olan anne-babalar	Rutinlerde bozulma (ör., yeme, uyku), öfke nöbetleri ve tuvalet eğitiminde yaşanan davranış sorunlarıyla baş etme	Danışman tarafından tek bir davranış problemine özgü öneriler verilmesi. Öneriler telefonla, yüz yüze veya grup oturumları şeklinde olabilir.	<ul style="list-style-type: none">• Düzyey 1 materyalleri• Temel bakım Triple P uygulayıcı el kitabı• Gelişim tablosu• Danışma kartları

Düzye	Hedef Kitle	Amaç	Uygulama Yöntemleri	Kullanılan Materyaller
Düzye 3 Birincil Basamak Triple P	Çocukların davranışlar ı veya gelişimleri konusunda eğitime ihtiyacı olan anne-babalar	Düzye 2’de kalıcı hale gelen sorunların üstesinden gelme ve anne-babalık becerilerini geliştirme	1-4 seanstan oluşan kısa terapi programı. Program tek bir davranış problemini yönetme stratejilerinin öğretimi, öğrenilenlerin prova edilmesi, öz değerlendirme, tavsiyelerden oluşur.	<ul style="list-style-type: none"> Düzye 1 ve 2 materyalleri
Düzye 4 Standart Triple P	Yoğun davranış problemler i olan çocukları olan anne-babalar ile ebeveynlik becerilerin de yoğun eğitim isteyen anne-babalar	Karşı gelme bozukluğu, agresif davranışlar, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği/hiperaktivite gibi bozukluklarla baş etmeye yönelik genel davranış yönetme stratejilerini kazandırma	Anne-baba-çocuk etkileşimi ve ebeveynlik becerilerinin farklı hedef davranışlara uygulanmasına odaklanan yoğun program. Program genelleme stratejilerini içerir. Kendi kendine yürütülebileceği gibi danışmanla telefonla, yüz yüze veya grup oturumlarını da içerebilir.	<ul style="list-style-type: none"> Düzye 1-2-3 materyalleri Ebeveyn Çalışma Kitabı Standart Triple P Uygulayıcı El Kitabı Grup Triple P Kolaylaştırıcı El Kitabı Ebeveyn Grup Çalışma Kitabı
Düzye 5 Geliştirilmiş Triple P	Hem çocukları yoğun davranış problem sergileyen hem de aile işlevlerinde bozukluk olan anne-babalar	Kalıcı hale gelen davranış problemleri hem çocukta hem de aile işleyişinde yaşanan sorunlar (örn., anlaşmazlık, depresyon), çocuk istismarı gibi sorunların üstesinden gelme ve destek alma	Ebeveynlik becerilerini, ruh hali yönetme stratejilerini, stresle başa çıkma becerilerini ve eş desteği becerilerini geliştirmek için ev ziyaretlerini içeren modüller şeklinde yoğun program.	<ul style="list-style-type: none"> Düzye 1-2-3-4 materyalleri Geliştirilmiş Triple P Uygulayıcı El Kitabı Ebeveynlik Ek Çalışma Kitabı

NOT: Uyarlandığı kaynak “Triple P-Positive parenting program: Towards an Empirically Validated Multilevel Parenting and Family Support Strategy for the Prevention of Behavior and Emotional Problems in Children.” M. R. Sanders, 1999, Clinical Child and Family Psychology Review, 2(2), s. 73.

2.3.1. Düzye 1: Evrensel Triple P (Universal Triple P)

Birinci düzye de anne-babalık sorunları hakkında farkındalığı artırmak, çocuk gelişimi ile çocuk yetiştirme konularında bilgi vermek ve Triple P gibi anne-baba eğitim programlarına katılımı normalleştirmek için basılı, elektronik medya ve halk sağlığı geliştirme stratejileri birlikte kullanılarak koordineli bir bilgilendirme kampanyası başlatma yoluyla anne-babalara ulaşılmaktadır (UNODC, 2009). Bu bağlamda, anne-babalara bilgi ve materyaller radyo, yerel gazeteler, okulların yayınladığı haber bültenleri, anne-babalara yollanan toplu postalar ve web siteleri aracılığıyla ulaştırılmaya çalışılmaktadır (Calam vd., 2008; Sanders, 2012). Anne-

babalar, nadiren telefonla bilgi alma şeklinde uzman personel ile iletişime geçebilmektedir. Bu düzeyde hedef kitleyi, günlük hayatta sıkça karşılaşılan davranış sorunlarının üstesinden gelmek ve çocuklarının gelişimini destekleme konusunda bilgi edinmek isteyen tüm anne-babalar oluşturmaktadır. Bu müdahale düzeyinde; anne-babaların kullanabilecekleri kaynaklar hakkında toplumsal bilinci artırmak, eğitim programlarına katılmaları için onları teşvik etmek, yaygın davranışsal ve gelişimsel sorunlara yönelik kaygılara çözümler üretmek ve bu sayede anne-babalara olumlu bir bakış açısı kazandırmak amaçlanır (Işık & İşlek, 2016; Sanders, 1999). Yapılan bilgilendirme sayesinde, anne-babalar daha yoğun bir müdahaleye ihtiyaç duyup duymadıklarına karar verebilirler. Dolayısıyla bu temel düzey, diğer düzeylere yönlendirici niteliktedir.

2.3.2. Düzey 2: Seçici Triple P (Selective Triple P)

İkinci düzeyde tuvalet eğitimi, yemek ve uyku rutinlerinde bozulma gibi çocuklarında sık karşılaşılan, basit davranış problemi görülen ya da görülme riski bulunan anne-babalara hizmet sunulmaktadır (Sanders, 1999; UNODC, 2009). Bu tür kaygıları olan anne-babalara endişe duydukları problemlerle başa çıkmak için kullanabilecekleri bilgiler ve öneriler yüz yüze görüşme, uygulayıcı el kitabı, olumlu ebeveynlik kitapçığı, program rehberi gibi basılı materyaller ya da videolar aracılığıyla yüz-yüze veya grup oturumları şeklinde yürütülen seminerler yoluyla verilmektedir (Sanders, 2008; Sanders & Turner, 2005). Seminerlerin yanı sıra bu süreçte kısa telefon görüşmeleri de yapılabilmektedir. Olumlu anne-babalık becerileri, kendine güven duyma ve yeniliklere uyum sağlama, çocuk bakım ve sağlığı, çocuklar yetiştirme gibi içeriklere sahip olan seminerler, üç oturum düzenlenmektedir (Sanders, 2012). Anne-babalar ihtiyaçlarına göre hangi seminerlere katılacaklarını kendileri belirleyebilmektedir. Bu düzeyde amaç, öfke nöbetleri ve tuvalet eğitiminde yaşanan davranış sorunları ile bozulan ya da değişen rutinler gibi basit davranış sorunlarını yerleşmeden ortadan kaldırmaktır (Sanders, 2008).

2.3.3. Düzey 3: Birincil Basamak Triple P (Primary Care Triple P)

Üçüncü düzeyde çocuklarında ağlama, kardeş kavgası, öfke nöbetleri, saygısız davranma gibi sıklıkla karşılaşılan davranış problemleri görülen ve bu sorunların üstesinden gelmek için aktif biçimde danışmanlık ve eğitime ihtiyaç duyan anne-babalar hizmet almaktadır (UNODC, 2009; Sanders, 2012). Yaklaşık 80 dakika süren 4 oturumdan oluşan kısa terapi programı, anne-babalara tek bir davranış problemini yönetme stratejilerinin öğretimi, öğrenilenlerin prova edilmesi, öz değerlendirme ve tavsiyelerden oluşur. Program kimi zaman telefonla veya yüz yüze uygulamacıyla görüşme veya grup oturumlarını da içerebilir. Oturumlar sırasında tartışma, model alma, dramatize etme gibi farklı öğretim yöntemleri kullanılarak anne-babalara, olumlu anne-babalık stratejileri öğretilmekte; çocuklarının problem davranışını gözleme, gözlenen davranışı azaltmak için kendine uygun başa çıkma stratejilerini geliştirme ve kullanma becerileri kazandırılmaktadır. Her oturum başında anne-babalarla öğrendiklerini nasıl uyguladıkları ve aldıkları sonuçlar üzerine konuşulmakta, son oturumda ise anne-babalarla, ne kadar ilerleme kaydedildiği ve süreçte yaşanan zorluklar hakkında tartışılmakta ve onlara motivasyonlarını artırıcı geri bildirimler verilerek süreç sonlandırılmaktadır (Sanders, 1999; 2012). Aldıkları eğitim sayesinde anne-babalar öğrendikleri stratejileri diğer çocuklarına da uygulayarak bu düzeyde öğrendiklerini genelleyebilmektedir (Boyle vd., 2010; Lau vd., 2003; Sanders, 1999). Eğitim sonunda hiç olumlu sonuç alamayan anne-babalar, daha yoğun müdahale gerektiren bir sonraki düzeye yönlendirilir.

2.3.4 Düzey 4: Standart Triple P (Standart Triple P)

Yoğun ebeveynlik becerileri eğitimi (Intensive Parenting Skills Training) olarak da ifade edilen bu düzeyden olumlu anne-babalık konusunda yoğun düzeyde eğitime ihtiyacı olan ve daha yoğun düzeyde problem davranış (örn., takıntılı davranışlar, karşı gelme bozukluğu, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği/hiperaktivite) sergileyen çocuğa sahip anne-babalar yararlanmaktadır (Sanders, 1999; UNODC, 2009). Yaklaşık 10 saat süren 8-10 oturumdan

oluşan programda, anne-babalara ihtiyaç duydukları bilgiler, beceriler ve olumsuz bir davranışı görmezden gelme, riskli durumlarda dikkati farklı yöne çekme gibi problem davranışla baş etme stratejileri grup toplantıları, yüz yüze görüşme, ev ziyaretleri, telefon görüşmeleri şeklinde öğretilmektedir (Lutzker vd., 2009; Sanders, 2008, 2012). Oturumlar sırasında bilgiler tartışma, rol oynama, ödevlendirme gibi farklı öğretim yöntemleri aracılığıyla Düzey 1-2-3 kullanılan materyallerin yanı sıra video ve kitaplar da kullanılarak aktarılmaktadır. Eğitim sonrası anne-babaların kazandıkları becerileri hem evlerinde hem de toplumsal ortamlarda kullanarak farklı hedef davranışlara genellemeleri beklenmektedir (Sanders, 1999, 2008, 2012). Daha fazla anne-babaya ulaşmak amacıyla bu düzeyde; grupla, kendini yönetme gibi farklı eğitim programları da vardır. Bu yönüyle Triple P'nin anne-babaların bireysel ihtiyaçlarına duyarlı bir program olduğu söylenebilir.

2.3.5. Düzey 5: Geliştirilmiş Triple P (Enhanced Triple P)

Dördüncü düzey eğitim programına katılmış ancak sonuç alamamış anne-babalar için geliştirilmiş programın uyarlanmış en yoğun ileri davranışsal müdahale düzeyidir. Bu düzeyde eğitime katılan anne-babaların hem çocuklarında davranış problemleri kalıcı hale gelmiştir hem de aile işleyişinde çeşitli sorunlar (örn., iletişimsizlik, yüksek düzey stres, anksiyete, depresyon) bulunmaktadır (UNODC, 2009). Program modülleri, anne-babalık becerilerini, kendini yönetme stratejilerini, stresle başa çıkma ve eş destek becerilerini geliştirmeyi amaçlayan modüller ile ev ziyaretlerini içerir (Lutzker vd., 2009; Sanders, 1999). 11 oturumdan oluşan program anne-babaların önceki düzeylerde yapmış oldukları uygulamaların ve gelişmelerin gözden geçirilmesi, ihtiyaçların belirlenmesi ve uzman eşliğinde planlama yapılması ile başlar ve değerlendirme sonucu modüllerden hangilerinin kullanılacağına karar verilmesiyle son bulur (Sanders, 2003).

Ev ziyareti modülünde anne-babalar, öğrendikleri becerileri pekiştirmek için her oturum sonrasında ödev yaparlar. Ödevlerindeki hedefleri kendileri belirler ve performanslarını

kendileri değerlendirirler. Burada amaç, anne-babaların öz yeterliliklerini artırmak ve karşılaştıkları sorunlarla tek başlarına baş edebilmeyi öğretmektir. Son oturumda anne-babalar kazandıkları becerileri sürekli kullanabilmeleri için teşvik edilirler. Başa çıkma becerileri modülü kişisel sıkıntılar yaşayan anne-babaların bu sıkıntılarla baş etme becerilerini öğretmek üzere tasarlanmıştır. Bu zorluklara anksiyete, depresyon ya da yüksek stres düzeyine sahip olmak örnek olarak verilebilir. Eş desteği modülü ise ilişkilerinde iletişim eksikliği ve benzeri problemler yaşayan iki ebeveynli anne-babalar için tasarlanmıştır. Eşlere ekip çalışması, birbirlerine olumlu anne-babalık tutumları konusunda destek olma ve birbirleriyle tutarlı olma becerileri gibi önemli beceriler öğretilmektedir (Sanders, 2012).

2.4. Özelleştirilmiş Triple P Programları

Triple P'nin daha özelleştirilmiş farklı versiyonları da bulunmaktadır. Özel gereksinimleri olan çocuğa sahip anne-babalar için geliştirilmiş olan Atlama Tahtası Triple P (Stepping Stones Triple P) ile topluma ve özel gereksinimi olan çocuğa uyum sağlama becerileri öğretilmektedir. Ayrıca, uyumu zorlaştıran aile içi çatışma, kaygı, depresyon, anne-babalık rolünün vermiş olduğu stres, tükenmişlik gibi duygularla baş etme becerilerine odaklanılmaktadır (Mazzucchelli & Sanders, 2012). Çalışan anne-babalar için İşyeri Triple P geliştirilmiştir (Workplace Triple P) (Mchale vd., 2011). Çocuklarda obeziteyi önlemek için Yaşam Sitali Triple P (Lifestyle Triple P) ile çocukların beslenme şeklini düzenlemek, fiziksel aktivite seviyesini artırmak ve çocukların uygun kiloya ulaşmasını sağlamak hedeflenmektedir (Cleghorn vd., 2010; Dagnalie vd., 2012). Boşanma sürecindeki anne-babalar için geliştirilen Yaşam Sitali Triple P'de (Lifestyle Triple P) anne-babaların iletişim, çatışma yönetimi, boşanmaya uyum gibi becerileri geliştirilmeye ve işlevsel olmayan anne-babalık tutumları azaltılmaya çalışılarak çocuklarda problem davranış ortaya çıkarabilecek değişkenlerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır (Sanders & Stallman, 2007). Yeni Zelanda'da düşük sosyoekonomik düzeye sahip küçük çocuğu olan Maori kabilesi ebeveynleri için Triple P'nin

kültüre özgü uyarlanmış versiyonu olan Yerliler İçin Triple P (Indigenous Triple P) uygulanması sonucu çocuklarının problem davranışlarının ve ebeveynler arası çatışmanın önemli ölçüde azaldığı rapor edilmiştir (Franke vd., 2018). Programın uluslararası resmî sitesinde ya da Türkiye temsilciliğinin sitesinde özelleştirilmiş Triple P programları arasında görülmesine de alanyazın taraması yapılırken pilot çalışması yapılmış “Building Bridges Triple P” isimli bir programa daha rastlanılmıştır. Bu program otizm spektrum bozukluğu olan ergenler için hazırlanmıştır (Jenkins vd., 2018).

2.5. Program Uygulayıcısı Olma

Ulaşılabilir, takip edilmesi kolay, standardize edilmiş ve kültürel farklılıklara duyarlı olan Triple P programı uygulayıcısı olmak isteyen kişilerin birtakım özellikleri sağlaması gerekmektedir. Bu özelliklerden ilki, psikoloji, tıp, hemşirelik, eğitim, çocuk gelişimi ile ilgili alanlardan mezun ya da sosyal hizmetler alanında uzman olmaktır. İkincisi, uygulayıcı eğitimi almaktır. Bu eğitim süreci eğitim materyallerinin okunması, eğitime katılım ve akreditasyondan oluşmaktadır. Eğitimin içeriğinde; teorik bilgiler, programın içeriği ile ilgili bilgiler ve uygulama sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Uygulayıcı eğitimleri sırasında, eğitime katılan uzmanlara, programı uygulayabilmek için gereken materyaller verilir. Programın her düzeyiyle ilgili, uygulayıcıya yardım ve rehberlik edebilecek kılavuzlar ve kontrol listeleri bulunmaktadır. Uygulayıcı eğitimi alan uzmanlar, eğitim sonrasında da danışmanlık hizmetleriyle desteklenmektedir. Bu yönüyle Triple P, yaygınlaşırken uygulama güvenilirliği de sürdürebilmektedir (Markie-Dadds vd., 2002; Sanders & Turner, 2005).

Türkiye’de ise Triple P uygulayıcısı olabilmek isteyen uzmanların Triple P UK Ltd.’nin Türkiye’de bulunan tek yasal temsilcisi olan kurumdan uygulayıcı sertifikası alması gerekmektedir. Sertifikayı almaya hak kazanmak için eğitim ve akreditasyon sürecinin tamamlanması gerekir. Eğitim dili ve materyalleri Türkçedir. Eğitimin katılımcılarına hem

eğitim sırasında hem de uygulayıcı olduktan sonra kullanacağı uygulayıcı eğitim seti verilmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında gerçekleştirilen uygulayıcı eğitimleri sonucunda, Türkiye’de, henüz çok yaygınlaşmamış olan bu programı uygulayabilecek yeterlikte toplam 23 uzman bulunmaktadır (Triple P Türkiye Uygulamaları ve Triple P Uygulayıcı Eğitimi, 2020). Uygulayıcı eğitimleri ile ilgili daha fazla bilgi edinmek isteyen okuyucular, Türkiye temsilciliği ile iletişime geçebilir ya da uluslararası düzeyde www.triplep.net yasal web sayfasını inceleyebilirler.

3. TRİPLE P-OLUMLU ANNE-BABALIK PROGRAMIYLA İLGİLİ ALANYAZIN

Triple P-olumlu anne-babalık programına ilişkin mevcut çalışmaların doğasını araştırma sonuçları ışığında ortaya koymak amacıyla alanyazın taraması yapılmıştır. Tarama yapılırken Türkiye’de yürütülen çalışmaların tamamına erişilmeye çalışılmıştır. Ancak uluslararası alanyazındaki çalışmaların fazla olması, tarama yapılırken araştırma sayısını sınırlamak üzere birtakım ölçütlerin dikkate alınmasını gerektirmiştir. Bu ölçütler; (a) araştırma katılımcılarının özel gereksinimli çocuğa sahip anne-babalar olması, (b) araştırmaların 2010-2020 yılları arasında yapılmış olması, (c) araştırmaların hakemli bir dergide yayınlanmış olması ve (d) çalışmaların tam metnine ücretsiz erişim sağlanabilmesidir. Bu amaçla, çalışma özetinde yer alan sözcükler kullanılarak internet üzerinden (EBSCO-Host, Google, Google Akademik, Ulusal Tez Merkezi) elektronik veri tabanları taranmıştır. Tarama sonucunda ulusal ve uluslararası alanyazında, Triple P programı kullanılarak yapılan araştırmalara ulaşılmıştır. Erişilen çalışmalar; araştırma amacı, katılımcı özellikleri, araştırmada kullanılan Triple P düzeyi, araştırma deseni, bulgular ve öneriler başlıkları doğrultusunda kısaca özetlenmiştir. Tablo 2 ve 3 incelenen araştırmalara genel bir bakış sunmaktadır. Tablolar okunurken çalışmanın sistematik bir alanyazın taraması olmadığı yalnızca konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak ve araştırmalara ilişkin genel bir fikir vermek amacıyla incelendiği dikkate alınmalıdır.

Türkiye’de Triple P programının kullanıldığı araştırmalar incelendiğinde, bir bildiri (Işık ve İşlek, 2016), bir derleme (Arkan & Üstün, 2009) ve altı deneysel çalışmaya ulaşılmıştır. Her iki çalışmada vurgulanan ortak nokta, programın Türkiye’deki kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik yapılan öneridir. Triple P’nin etkisinin sınındığı deneysel araştırmalar, araştırmanın gerçekleştirildiği yıl dikkate alınarak sırasıyla günümüzden geçmişe doğru Tablo 2’de özetlenmiştir. Uluslararası alanyazında Triple P programının kullanıldığı araştırmalar incelendiğinde ülkemizin aksine çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu araştırmalar genellikle programın düzeylerinden birinin ya da tamamının etkililiğini konu alan kontrol gruplu deneysel çalışmalardır ve Tablo 3’te özetlenmiştir.

Tablo 2

Türkiye’de Triple P-Olumlu Anne-Babalık Programının Kullanıldığı Araştırmalar

Kaynak	Amaç	Katılımcı Özellikleri	Triple P Düzeyi	Araştırma Deseni	Bulgular	Öneriler
Arkan vd., (2020)	Triple P’nin davranış problemleri olan ergenlerin anne-babaların psikolojik iyilik hali, çatışma ve memnuniyet düzeyleri üzerindeki etkililiğini değerlendirmesi	Hastaneye davranış problemleri ile başvurmuş ve bekleme listesinde bulunan 12-16 yaş aralığındaki 71 ergen ve anne-baba	Grup Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> Ebeveynlerin psikolojik iyilik hallerinin artması Ergenlerin problem davranışlarının azalması Ergenler ile ebeveynler arasındaki çatışmaların azalması Programa katılma ilişkin memnuniyet düzeylerinin yüksek olması 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi
Arkan (2019)	Triple P’nin montessori anaokuluna devam eden çocukların anne-babalarının ruh halleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi	Özel montessori anaokuluna devam eden 3-6 yaş aralığında çocuğu olan 74 anne-baba	Grup Triple P	Yarı deneysel desen-tek grupta ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Anne-baba anksiyete ve depresyon düzeyinde azalma Ebeveynlik becerilerinde artma Ebeveynler arası çatışma düzeyinde azalma Evlilik memnuniyetinde artma Çocukların problem davranışlarında azalma 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi Kontrol gruplu çalışmalar planlanması İzleme çalışmalarının yapılması Programın yaygınlaştırılması
Özyurt vd., (2018)	Triple P’nin okulöncesi çocuklarının teknolojik cihaz kullanım durumuna etkilerinin incelenmesi	3-6 yaş aralığında çocuğu olan 76 anne ve çocuk	-	Yarı deneysel desen-Ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim alan çocuklarda teknolojik cihaz kullanım süresinde kısalma Teknolojik cihaz kullanım amacında değişme Annelerin refah düzeylerinde artma 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi Kontrol gruplu çalışmalar planlanması
Özyurt, Dinçseven vd., (2018)	Triple P’nin çocuklara kötü muamele, çocukların davranışları ve annelerin başa çıkma stratejileri üzerindeki etkisinin belirlenmesi	4-12 yaş aralığında çocuğu olan 126 anne	Düzyey 2	Yarı deneysel desen-Ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların davranış problemlerinde azalma Annelerin stresle baş etme stratejilerinde ilerleme Çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismarda azalma 	<ul style="list-style-type: none"> Programın yaygınlaştırılması

Kaynak	Amaç	Katılımcı Özellikleri	Triple P Düzeyi	Araştırma Deseni	Bulgular	Öneriler
Özyurt (2013)	Triple P'nin 8-12 yaş anksiyete bozukluğu olan çocuklar ve anne-babaları üzerindeki etkilerinin incelenmesi	Hastaneye anksiyete belirtileri ile başvurmuş ve bekleme listesinde bulunan 8-12 yaş aralığındaki 74 çocuk ve anne-babası	Grup Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none">• Deneysel gruptaki çocukların anksiyete düzeyi, duygusal sorunları ve problem davranışlarında azalma• İşlevsel davranışlarında artma• Deneysel grubundaki ebeveynlerin psikolojik iyilik halinde kontrol grubuna kıyasla anlamlı bir fark olmama	<ul style="list-style-type: none">• Farklı örneklerle çalışılmalar yapılması• Programın yaygınlaştırılması• Etkilerinin diğer ebeveyn eğitim programlarıyla karşılaştırılması
Öztürk (2013)	Triple P'nin 7-12 yaş aralığındaki DEHB olan çocuklar ve anne-babaları üzerindeki etkilerinin incelenmesi	DEHB tanısıyla takip edilen, en az 2 aydır ilaç kullanan, 7-12 yaş aralığındaki 60 çocuk ve anne-babası	Grup Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none">• Deneysel grubundaki çocukların problem davranışları, DEHB belirtilerinde azalma• İşlevsel davranışlarında artma• Deneysel gruptaki ailelerin çocuklarına karşı sergilediği tutumlarda ve olumlu ebeveynlik becerilerinde kontrol grubuna kıyasla anlamlı bir fark olmama	<ul style="list-style-type: none">• Farklı örnekler üzerinde çalışılmalar yapılması,• Programın yaygınlaştırılması,• Etkilerinin uygulanan diğer programlarla karşılaştırılması

*DEHB: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, DEH: Dikkat eksikliği ve hiperaktivite.

Tablo 2 incelendiğinde, Türkiye’de Triple P programıyla ilgili yapılan araştırmaların sayısının uluslararası literatüre kıyasla oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Daha çok tıp ya da hemşirelik gibi sağlık alanında çalışan uzmanlar tarafında gerçekleştirilen araştırmalar, genellikle programın etkililiğinin sınanmasına yöneliktir. İncelenen araştırmalar, Aralık 2020 tarihine kadar yapılan çalışmalarla sınırlıdır. Çalışma katılımcılarını daha çok okul öncesi ve ergenlik döneminde olan çocuk ve ergenler oluşturmaktadır. Triple P programı uygulayıcısı olma şartlarını sağlayan sosyal hizmetler, eğitim, çocuk gelişimi vb. diğer alanlardaki uzmanların henüz program hakkında bir araştırma yapmadığı dikkat çekmektedir. Çalışmaların bulguları bizlere Türkiye’de uygulanan Triple P’nin anne-babaların psikolojik iyilik hallerinin arttığını (Arkan vd., 2020), stres düzeylerinin azaldığını (Özyurt, Dinçseven vd., 2018), olumlu ebeveynlik becerilerinin arttığını (Arkan, 2019), çocukların problem davranışlarının azaldığını (Arkan, 2019; Arkan vd., 2020; Özyurt Dinçseven vd., 2018, Öztürk, 2013; Özyurt, 2013), ebeveyn ile çatışma düzeylerinin azaldığı (Arkan, 2019) gibi pek çok olumlu gelişmeyi göstermektedir.

Tablo 3

Yurt Dışında Triple P-Olumlu Anne-Babalık Programının Kullanıldığı Araştırmalar

Kaynak	Amaç	Katılımcı Özellikleri	Triple P Düzeyi	P Araştırma Deseni	Bulgular	Öneriler
Schrott vd., (2019)	Atlama Tahtası Triple P'nin OSB olan çocuğa sahip ebeveynler üzerindeki etkilerinin incelenmesi	OSB olan çocuğa sahip 23 ebeveyn	Atlama Tahtası Triple P	Boylamsal çalışma	<ul style="list-style-type: none"> Aşırı tepkisel ebeveyn tutumlarında azalma Ebeveyn öz yeterliğinde artma Ebeveyn stres düzeyinde azalma Araştırma sonrası etkilerin kalıcılığını koruması 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi DeneySEL desen kullanılarak ileri araştırmalar planlanması Her iki ebeveynin katıldığı ileri araştırmalar planlanması
Jenkins, vd., (2018)	Building Bridges Triple P programının etkililiğinin incelenmesi	12-16 yaş aralığında OSB olan çocuğu sahip 9 anne-baba	Building Bridges Triple P	Yarı deneysel desen-tek grupta ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Ergenlerin problem davranışlarında azalma ve üç ay sonra da etkililiğini koruma Aşırı tepkisel ebeveyn tutumlarında azalma Ebeveynlerin stres ve depresyon düzeylerinde azalma Öğrenilen stratejilere duyulan memnuniyet 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi
Beyaz vd., (2018)	Triple P'nin yeni OSB tanısı almış çocuğa sahip ebeveynler üzerindeki etkisinin incelenmesi	2-12 yaş aralığında çocuğu yeni OSB tanısı alan 26 anne-baba ve çocukları	Düzen 1	Yarı deneysel desen-Ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Çocukların davranış problemlerindeki azalışın anlamlı olmaması Ebeveynlerin stres düzeylerinde azalma 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi
Afrouz vd., (2015)	Triple P'nin zihinsel yetersizliği olan çocuk ve anne arasındaki etkileşim düzeyinin belirlenmesi	Zihin yetersizliği olan çocuğu sahip 40 anne	Triple P	Yarı deneysel desen-Ön test-son test modeli	<ul style="list-style-type: none"> Anne-çocuk etkileşim, yakınlık kurma ve bağlılık düzeylerinde artma Çatışma düzeylerinde azalma 	<ul style="list-style-type: none"> Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi
Jansen vd., (2014)	Triple P'nin zihin yetersizliği ve psiko-sosyal sorunları olan çocuklara sahip anne-	Sınır düzeyde zihin yetersizliği ve psiko-sosyal sorunları olan	Atlama Tahtası Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> Deney gruptaki çocukların okuldaki psiko-sosyal sorunları ve ebeveynlerin stres düzeyinde kısa süreli olumlu etkinin olması 	<ul style="list-style-type: none"> Deney grubundan ayrılan ebeveynlerin programı bırakma gerekçelerinin araştırılması

Kaynak	Amaç	Katılımcı Özellikleri	Triple P Düzeyi	P Araştırma Deseni	Bulgular	Öneriler	
	babalar ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynler üzerindeki etkilerinin karşılaştırılması	çocuğa sahip anne-baba	209			<ul style="list-style-type: none"> • Kontrol grubundaki sıradan bakım sağlayan ebeveynle karşılaştırıldığında programın anlamlı bir fark yaratmaması 	<ul style="list-style-type: none"> • Benzer bir karşılaştırma çalışmasında maliyet vb açıdan verimlilik karşılaştırılması yapılması
Hardin vd., (2014)	Triple P'nin anne-babalar üzerindeki etkilerinin incelenmesi	24 aylıktan küçük çocuğa sahip anne-baba	49	Atlama Tahtası Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> • Ebeveynlik davranışlarında ilerleme • Çocuk davranışlarında anlamlı bir fark yaratmama 	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk üzerindeki etkilerin gözlenebilmesi için daha uzun süreli izleme çalışmalarının yapılması • Daha büyük bir örnekleme tekrar edilmesi
Boyd vd., (2014)	Triple P'nin beyin hasarı olan çocukların anne-baba üzerinde etkilerinin incelenmesi	Menanjit, tümör gibi nedenlerle beyni hasar görmüş çocuğun anne-babası	59	Atlama Tahtası Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> • İşlevsel olmayan ebeveynlik tutumlarında azalma • Aşırı tepkisel ebeveyn tutumlarında azalma • 6 ay sonra izleme sonucunda çocukların duygusal problemlerinin başa dönmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma sonrası izleme ve destek oturumlarının düzenlenmesi • Daha büyük bir örnekleme yapılması • Ebeveynlerin soruları yanıtlarken öğretmenlerden yardım alınması
Roux vd., (2013)	Triple P'nin farklı yetersizliğe sahip çocukların anne-babaları üzerindeki etkilerinin incelenmesi	OSB, Sendromu, Down zihin ya da serebral palsisi olan çocuğa sahip anne-baba	52	Atlama Tahtası Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların problem davranışlarında azalma ve 6 ay sonra etkinin sürmesi • İşlevsel ebeveynlik tutumlarında artma ve 6 ay sonra etkinin sürmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Daha büyük bir örnekleme yapılması • Çocukların problem davranışlarının ebeveyn beyanını yanı sıra bizzat değerlendirilerek tespit edildiği yeni araştırmalar planlanmalı
Jahnel vd., (2011)	Triple P'nin farklı yetersizliğe sahip çocukların problem davranışlar üzerindeki etkisinin incelenmesi	OSB, zihin yetersizliği, serebral palsy, özgül öğrenme güçlüğü, sonradan edinilen beyin hasarı olan çocuğa sahip anne-baba	53	Atlama Tahtası Triple P	Grup deneysel desen	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların problem davranışlarında azalma • Ebeveynler arası çatışma düzeyinde azalma • İşlevsel ebeveynlik tutumlarında artma • Problem davranışa bakış açısında değişim 	<ul style="list-style-type: none"> • Daha büyük bir örnekleme tekrarlanması • Ebeveynlerin sorulara yanlı cevap vermesini önlemek için öğretmenlerden yada tarafsız kişilerden yardım alınması

*OSB: Otizm spektrum bozukluğu.

Tablo 3 incelendiğinde, Triple P programıyla ilgili yapılan araştırmaların genellikle programın etkililiğinin sınanmasına yönelik deneysel çalışmalar olduğu görülmektedir. Çalışma katılımcılarını farklı yetersizliği olan çocuklar ile anne-babaları oluşturmaktadır. Yapılan çalışmaların önlemeden ziyade daha çok müdahaleye odaklanmaktadır. Çalışmaların bulguları bizlere yurt dışında uygulanan Triple P'nin anne-babaların psikolojik iyilik hallerinin arttığını (Jenkins vd., 2018) , stres düzeylerinin azaldığını (Beyaz vd., 2018; Jansen vd., 2014; Schrott vd., 2019), aşırı tepkisel ebeveynlik tutumlarının azaldığını (Boyd vd., 2014; Jenkins et al., 2018; Schrott vd., 2019), çocukların problem davranışlarının azaldığını (Jansen vd., 2014; Jenkins vd., 2018; Roux vd., 2013), ebeveyn ile çatışma düzeylerinin azaldığı (Afrouz vd., 2015) gibi pek çok olumlu gelişmenin yanı sıra ebeveynlerde görülen olumlu etkilerin çocuğa yansımaması (Beyaz vd., 2018; Boyd vd., 2014; Hardin vd., 2014) uzun süreli kalıcılıkta etkilerin değişkenliği (Boyd vd., 2014) gibi olumsuz bulgular rapor edildiğini de göstermektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk yetiştirmek, emek isteyen karmaşık ve zor bir iştir. Bu nedenle, anne-babaların bu rolleri hakkında belirli bir düzeyde endişe ve kaygı yaşamaları muhtemeldir. Dolayısıyla uzmanlar tarafından sağlanan rehberlik ve destek, anne-babalar için gelişimlerinin farklı aşamalarında başvurabilecekleri değerli bir kaynaktır. Kanıt temelleri yüksek olması yönüyle Dünya'daki en iyi anne-baba eğitimi programı olarak nitelendirilen Triple P-olumlu anne-babalık programı da anne-babaların farklı konularda ve düzeylerde gereksinim duydukları destek ve yardımı sağlamaya yönelik iyi bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır (Andres vd., 2018; Arkan, 2019; Morawska & Sanders, 2009; UNODC, 2009). Yapılan çalışmalarda, Triple P'nin etkisinin müdahalenin sunulduğu hedef kitleye, programın önleme veya müdahale amacıyla kullanılıp kullanılmadığına, çocuk veya ebeveyn açısından kullanılan sonuç ölçütlerine ve kullanılan araştırma yöntemine göre değişiklikler gösterdiği görülmektedir.

Tablolarda özetlenen araştırmalarda görüldüğü gibi bu farklılıkların, Triple P'nin çeşitli müdahale yoğunluğu seviyelerinden oluşan aşamalı bir aile eğitimi destek sistemi yapısına sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle, araştırmalarda ortalama bir etki düzeyinin hesaplanmasının, müdahalelerin etkililiğini değerlendirmek amacıyla tercih edilen tek bir yaklaşım olarak değerlendirilemeyeceği söylenebilir. Çalışmalarda, çocuklar ve anne-babaları için çeşitli olumlu sonuçlar da rapor edilmiştir. Ebeveyni Triple P programına katılan çocuklarda davranış problemlerinin azaldığı ya da ortadan kalktığı rapor edilmiştir (Arkan, 2019; Arkan vd., 2020; Dinçseven vd., 2018; Janel vd., 2011; Öztürk, 2013; Özyurt, 2013; Roux vd., 2013). Programı alan anne ya da babaların eşler arası iletişiminin kuvvetlendiği ve buna bağlı olarak aile içi çatışmaların azaldığı ortaya konmuştur (Afrouz vd., 2015; Arkan, 2019). Programa katılan ebeveynlerde anksiyetenin, stres düzeyinin ve depresyon düzeyinin azaldığı (Arkan, 2019; Beyaz vd., 2018; Jansen vd., 2014; Jenkins vd., 2018; Schrott vd., 2019), işlevsel olmayan ebeveyn tutumunun azalarak işlevsel ebeveyn tutumunun ise arttığı görülmüştür (Boyd vd., 2014; Hardin vd., 2014). Triple P programı sonucu, anne-babalar çocuklarının davranış problemleri nedeniyle düşen yaşam kalitelerini artırabildikleri (Jenkins vd., 2018; Özyurt, 2013; Özyurt vd., 2013); dolayısıyla da ailevi ilişkilerinin daha olumlu bir yapıya taşıyabildikleri ifade edilmiştir (Afrouz vd., 2015; Arkan, 2019; Arkan vd., 2020; Özyurt vd., 2018). Bu nedenle, benzer bulguların yinelenerek desteklenmesine ve farklılaşan bulgularda farklılığa neden olan değişkenlerin belirlenmesine yönelik yeni araştırmalar yürütülmesi önemlidir. Türkiye gibi farklı kültürlerde özellikle her iki ebeveyninde katılımıyla gerçekleştirilecek uzun süreli çalışmalar yapılması önerilebilir.

Ülkemizde uygulanan anne-baba eğitimi programları, genellikle düşük sosyoekonomik düzeydeki anne-babaları hedef kitle olarak görmekte ve onlara basit düzeyde genel ebeveynlik bilgilerini ulaştırmaktadır. Ancak ebeveynlikle ilgili daha kapsamlı bilgilere ihtiyaç duyan her kesimden anne-babanın, anne-babalık eğitim programlarına ulaşabilir durumda olmasına

ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda kendi evinin mahremiyetinde medya araçlarını kullanarak, yüz yüze, bireysel ya da grupla eğitim alma olanağı sunan; okur yazar olan ya da olmayan, sosyoekonomik düzeyinin ne olduğu fark etmeksizin tüm anne ve babaları kapsayan ve ihtiyaç duyulan düzeyde eğitimi anne-babalara ulaştıran Triple P-olumlu anne-babalık programı hakkında ülkemizde daha çok çalışma yapılmasına özellikle eğitim, özel eğitim, sosyal hizmet gibi alanlarda da kullanımının yaygınlaşmasına gereksinim vardır. Bu sayede bilinirliği ile uygulaması artırılabilir. Daha önce de belirtildiği üzere Triple P, kuramsal alt yapısında bulunan halk sağlığı yaklaşımıyla davranış problemlerini henüz ortaya çıkmadan önlemeye çalışmaktadır. Triple P bu sayede hem çocuğun hem anne-babanın ruh sağlığını korumaya yardımcı olmakta, aile içi ilişkileri korumaktadır. Bu yönüyle önleyici sağlık hizmeti sunan Triple P programının uygulamasının yaygınlaştırılması sağlık sistemine ve olumlu anne-babalık stratejilerini öğrenen anne-babaların çocuklarını daha iyi yetiştirebilmesi yönüyle eğitim sistemine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Afrouz, G. A., Ahouri, M. Arjmand-nia, A. A., Gohabari-Bonab, Bagher., & Pourmohammadrıza-Tajrishi, M. (2015). The Effectiveness of positive parenting program (Triple-P) training on interaction of mother-child with intellectual disability. *Journal of Rehabilitation, 16*(2), 128-137.
- Andres, C., Barican, J. L., Schwartz, C., Waddell, C., & Yung, D. (2018). Fifty years of preventing and treating childhood behaviour disorders: a systematic review to inform policy and practice. *Evidence-based Mental Health, 21*(2), 45-52. <https://doi.org/10.1136/eb-2017-102862>
- Arkan, B. (2019). Olumlu annebabalık eğitimi programı'nın (positive parenting program-triple p) ailenin ruh sağlığına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*(1), 43-61. <https://doi.org/10.19171/uefad.533052>

- Arkan, B., & Üstün, B. (2009). Davranım bozukluğu olan çocuklara psikiyatrik yaklaşımda anne-baba eğitim programları: iki örnek bağlamında bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 155-174.
- Assenany, A. E., & McIntosh, D. E. (2002). Negative treatment outcomes of behavioral parent training programs. *Psychology in the Schools*, 39(2), 209-219. <https://doi.org/10.1002/pits.10032>
- Ateş, S. (2019). Otizm spektrum bozukluğundan etkilenmiş çocukların annelerinin okul öncesi eğitim hizmetleri sürecine ilişkin deneyimlerinin incelenmesi. (Tez Numarası: 597796) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ay, F., & Şahan, G. (2018). Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 66-86. <https://doi.org/10.29217/uujss.10>
- Ayçiçeği-Dinn, A., & Sunar, D. (2017). Çocuk yetiştirme tutumları ve bağıntılarının kültür içi ve kültürler arası karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 95-110.
- Berkowitz, C., & Kolhatkar, G. (2014). Cultural considerations and child maltreatment: in search of universal principles. *Pediatric clinics of North America*, 61(5), 1007-1022. <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2014.06.005>
- Bertram, H., Hahlweg, K., Harstick, S., Heinrichs, N., Kuschel, A., & Naumann, S. (2006). The long-term efficacy of a parent training for universal prevention of child behavior problems: Results from the mother's and father's perspective. *Zeitschrift für Klinische Psychologie und Psychotherapie*, 35, 97-108.
- Beyaz, T., Bultas, M.W., Halloran, D., McNamara, D., McMillin, S.E., Pierce, K. J., & Zand, D.H.A. (2018). Pilot of a brief positive parenting program on children newly diagnosed

- with autism spectrum disorder. *Family Process*, 57(4), 901-914.
<https://doi.org/10.1111/famp.12334>
- Biber, K., & Ural, O. (2012). Portage erken eğitim programının kurum ortamında yaşayan 5-6 yaş grubu çocukların gelişimleri ile aile katılım düzeyleri üzerindeki etkisi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(27), 87-125.
- Bidwell, K., Dwyer, S., Gardiner, P., Ralph, A., Sanders, M. R., Sofronoff, K., & Thompson, R., (2005). *Every Family: A public health approach to promoting children's wellbeing*. University of Queensland: Brisbane, Australia.
- Bidwell K., Dwyer, S. Gardiner, P., Ralph, A., Sofronoff, K., Thompson, R., & Sanders, M. R. (2008). Every family: a population approach to reducing behavioral and emotional problems in children making the transition to school. *Journal of Primary Prevention*, 29(3), 197-222. <https://doi.org/10.1007/s10935-008-0139-7>
- Biglan, A. (1995). Translating what we know about the context of antisocial behavior into a lower prevalence of such behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 28(4), 479-492.
- Blampied, N. M., France, K. G., & Venning, H. B. (2003). Effectiveness of a standard parenting-skills program in reducing stealing and lying in two boys. *Child and Family Behavior Therapy*, 25, 31-44.
- Bodenmann, G., Cina, A., Ledermann, T., & Sanders, M. R. (2008). The efficacy of positive parenting program (triple p) in improving parenting and child behavior: A comparison with two other treatment conditions. *Behaviour Research and Therapy*, 46, 411-427.
- Bodrova, E., & Leong, D. (2010). "Revisiting Vygotskian perspectives on play and pedagogy". In Rogers, S. (Ed.) *Rethinking Play and Pedagogy in Early Childhood Education: Concepts, contexts and cultures* (pp. 60-72). Routledge.

- Borg, D., Houlding, C., Jamieson, J., Schmidt, F., & Stern, S. B. (2012). The perceived impact and acceptability of group triple p positive parenting program for aboriginal parents in canada. *Children and Youth Services Review, 34*, 2287-2294.
- Boyd, R.N., Brown, F.L., McKinlay, L. Whittingham, K., & Sofronoff, K. (2014). Improving child and parenting outcomes following paediatric acquired brain injury: a randomised controlled trial of stepping stones triple p plus acceptance and commitment therapy. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry, 55*(10), 1172-1183.
- Boyle, C. L., Lutzker, J. R., Prinz, R. J., Sanders, M. R., Shapiro, C., & Whitaker, D. J. (2010). An analysis of training, generalization, and maintenance effects of primary care triple p for parents of preschool-aged children with disruptive behavior. *Child Psychiatry & Human Development, 41*, 114-131. <https://doi.org/10.1007/s10578-009-0156-7>
- Bögels, S. M., & Brechman-Toussaint, M. L. (2006). Family issues in child anxiety: Attachment, family functioning, parental rearing and beliefs. *Clinical Psychology Review, 26*(7), 834-856. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.08.001>
- Bronfenbrenner U. (2009). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harward University Press.
- Bruckman, D., Ferch, C., Necheles, J. & Solomon, R. (2007). Pilot study of a parent training program for young children with autism: The play project home consultation program. *Autism, 11*(3), 205-224.
- Calam, R., Carmont, S. A., Durand, M., Liversidge, T., & Sanders, M. (2008). Does self-directed and web-based support for parents enhance the effects of viewing a reality television series based on the triple p – positive parenting programme. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49*(9), 924-932. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01901.x>

- Carbonaro, W., & Langenkamp, A. G., (2018). How school socioeconomic status affects achievement growth across school transitions in early educational careers. *Sociology of Education*, 91(4), 358-378. <https://doi.org/10.1177/0038040718802257>
- Cleghorn, G. J., Davies, P. S. W., Sanders, M. R., & West, F. (2010). Randomised clinical trial of a family-based lifestyle intervention for childhood obesity involving parents as the exclusive agents of change. *Behaviour Research and Therapy*, 48, 1170-1179.
- Dagnelie, P. C., Gerards, S. M., Jansen, M. W., van der Goot, L. O., de Vries, N. K., Sanders, M. R., & Kremers, S. P. (2012). Lifestyle Triple P: a parenting intervention for childhood obesity. *BMC Public Health*, 12(267), 1-7.
- Dağlı, A. (2007). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ve matematik derslerindeki akademik başarılarının karşılaştırılması*. (Tez Numarası: 217492). [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Aile ve Toplum*, 3(9), 45-53.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik Sistemler kuramı çerçevesinde akran zorbalığının incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(3), 149-162.
- Dowdy, E., Kamphaus, R. W., & Ritchey, K. (2010). School-based screening: a population-based approach to inform and monitor children's mental health needs. *School Mental Health*, 2, 166-176. <https://doi.org/10.1007/s12310-010-9036-3>
- Ergül, Ş. (2005). Halk sağlığı hemşireliğinin dünü bugünü ve geleceği. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 21(1), 157-166.
- Felmlee, D., Inara Rodis, P., McMillan, C., & Osgood, D. W. (2018). Falling behind: Lingering costs of the high school transition for youth friendships and grades. *Sociology of Education*, 91(2), 159-182. <https://doi.org/10.1177/0038040718762136>

- Franke, N., Keown, L. J., Sanders, M. R., & Shepherd, M. (2018). Te whānau pou toru: a randomized controlled trial (RCT) of a culturally adapted low-intensity variant of the triple p-positive parenting program for indigenous Māori families in New Zealand. *Prevention Science, 19*(7), 954-965. <https://doi.org/10.1007/s11121-018-0886-5>
- Glynn, T. & Sanders, M.R. (1981). Training parents in behavioral self-management: An analysis of generalization and maintenance. *Journal of Applied Behavior Analysis, 14*(3), 223-237.
- Grady, J., & Gross, D. (2002). Group-based parent training for preventing mental health disorders in children. *Issues in Mental Health Nursing, 23*(4), 367-383. <https://doi.org/10.1080/01612840290052578>
- Grauerholz-Fisher, E., Kronfli, F. R., Peters, K. P., & Vollmer, T. R. (2020). The Encyclopedia of Child and Adolescent Development. In S. Hupp and J. D. Jewell, (Eds.). *Applied Behaviour Analysis* (pp. 1-14). <https://doi.org/10.1002/9781119171492.wecad076>
- Gümüşçü Ş. (2017). *Otizm ve otistik çocuklar*. Özgür Yayınları.
- Gürşimşek, I. (2002). *Dokuz Eylül Üniversitesi okul öncesi eğitimler el kitabı: etkin öğrenme ve aile katılımı*. Yapa Yayınları.
- Graaf, I., Smit, F., Speetjens, P., Tavecchio, L., & Wolff, M. (2008). Effectiveness of the triple p positive parenting program on behavioral problems in children a meta-analysis. *Behavior Modification, 32*(5), 714-735. <https://doi.org/10.1177/0145445508317134>
- Hardin, J.W., Kilburn, J., & Shapiro, C.J. (2014). Prevention of behavior problems in a selected population: stepping stones triple p for parents of young children with disabilities. *Research in Developmental Disabilities, 35*(11), 2958-2975.
- Hofstetter, C. R., Mulvilhill, M. M., & Schultze, W. A. (1992). Communications media, public health, and public affairs: exposure in a multimedia community. *Health Communication, 4*(4), 259-271. https://doi.org/10.1207/s15327027hc0404_2

- Işık, E., & İşlek, S. (2016). Ergenlik çağı öncesinde (0-12 yaş) bir aile eğitimi programı “triple p olumlu anne-babalık eğitimi”. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 24-29.
- Jahnel, D., Sanders, M.R., & Sofronoff, K. (2011). Stepping stones triple p seminars for parents of a child with a disability: A randomized controlled trial. *Research in Developmental Disabilities*, 32(6), 2253-2262.
- Jansen, D.EMC., Kleefman, M., Reijneveld, S., & Stewart, R. (2014). The effectiveness of Stepping Stones Triple P parenting support in parents of children with borderline to mild intellectual disability and psychosocial problems: a randomized controlled trial. *BMC Medicine*, 12(1), 191.
- Jenkins, M., Mazzucchelli, T.G., & Sofronoff, K. (2018). Building Bridges Triple P: Pilot study of a behavioural family intervention for adolescents with autism spectrum disorder. *Research in Developmental Disabilities*, 76, 46-55.
- Kadak, M.T., Nasıroğlu, S., Özdemir, G. P., Özdemir, O. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Kalburan, F. N. C. & Şahin, F.T. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 1-12.
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)*. (Tez Numarası: 214208). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile Eğitim Programları ve Türkiye'deki Örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 100-111.
- Kimmet, E.& Sucuka, N. (2003). Aile destek programlarının okul-aile işbirliğindeki önemi. M. Sevinç (Ed.), *Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. Morpa Yayınları.

- Lau, J., Leung, C., Leung, S., Mak, R., & Sanders, M.R. (2003). An outcome evaluation of the implementation of the triple p-positive parenting program in Hong Kong. *Family Process, 42*(4), 531-544. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2003.00531.x>
- Long N. (2004). e-Parenting. In M. Hoghughi and N. Long (Eds.) *Handbook of parenting: Theory and research for practice* (p. 369-379). Sage Publications.
- Lutzker, J. R., Prinz, R. J., Sanders, M. R., Shapiro, C., & Whitaker, D. J. (2009). Population-based prevention of child maltreatment: The U.S. Triple P System population trial. *Prevention Science, 10*(1), 1-12. <https://doi.org/10.1007/s11121-009-0123-3>
- Mahoney, G., & Perales, F. (2003). Using relationship-focused intervention to enhance the social- emotional functioning of young children with autism spectrum disorders. *Topic in Early Childhood Special Education, 23*(2), 74-86. <https://doi.org/10.1177/02711214030230020301>
- Markie-Dadds, C., Sanders, M.R. & Turner, K. M. T. (2002). The development and dissemination of the triple p-positive parenting program: a multilevel, evidence-based system of parenting and family support. *Prevention Science, 3*(3),173-189.
- Martin, A. J., & Sanders, M. R. (2003). Balancing work and family: a controlled evaluation of the Triple P- Positive Parenting Program as a work-site intervention. *Child and Adolescent Mental Health, 8*(4), 161-169. <https://doi.org/10.1111/1475-3588.00066>
- Matsumoto, Y., Sanders, M. R., & Sofronoff, K. (2007). The efficacy of the triple p-positive parenting program with Japanese parents. *Behaviour Change, 24*, 205-218.
- Mazzucchelli, T. G., & Sanders, M. R. (2012). Stepping stones triple p: A population approach to the promotion of competent parenting of children with disability. *Parentin Research and Practice Monograph, 2*, 2-35.

- McHale, M., Sanders, M. R., & Stallman, H. M. (2011). Workplace Triple P: a controlled evaluation of a parenting intervention for working parents. *Journal of Family Psychology, 25*(4), 581-590. <https://doi.org/10.1037/a0024148>
- McTaggart, P., & Sanders, M. R., (2003). The transition to school project: Results from the classroom. *Australian eJournal for the Advancement of Mental Health, 2*(3), 144-155. <https://doi.org/10.5172/jamh.2.3.144>
- Morawska, A., & Sanders, M. (2009). An evaluation of a behavioural parenting intervention for parents of gifted children. *Behaviour Research and Therapy, 47*(6), 463-470.
- Mullett, J. (2007). Triple p community implementation report. Victoria, BC: Action Research Consulting. Report Prepared For The Vancouver Island Health Authority.
- Öncü, T. (2018). Lev S. Vygotsky'nin Gelişim Kuramı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 39*(1-2), 227-236.
- Özbey, B. U. S., & Şahin, F.T. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir? *Aile ve Toplum Dergisi, 12*(12), 7-12.
- Öztürk, Y. (2013). *Triple P Olumlu Anne Babalık Eğitimi'nin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan 7-12 yaş arası çocuklarda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtileri üzerine etkilerinin araştırıldığı randomize kontrollü bir çalışma*. [Uzmanlık Tezi] Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Özyurt, G. (2013). *Triple P Olumlu Anne Babalık Eğitimi'nin anksiyete bozukluğu olan 8-12 yaş arası çocuklarda ve ebeveynlerinde anksiyete düzeyi ve ruh sağlığı üzerine etkilerinin araştırıldığı randomize kontrollü bir çalışma*. [Uzmanlık Tezi] Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Özyurt, G., Dinsever, Ç., Çalışkan, Z., & Evgin, D. (2018). Effects of triple P on digital technological device use in preschool children. *Journal of Child and Family Studies*, 27(1), 280-289. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0882-6>
- Roux, G., Sanders, M.R., & Sofronoff, K. (2013). A Randomized Controlled Trial of Group Stepping Stones Triple P: A Mixed-Disability Trial. *Family Process*, 52(3), 411-424.
- Sanders, M. R. (1992). Enhancing the impact of behavioural family intervention with children: Emerging perspectives. *Behaviour Change*, 9(3), 115-119. <https://doi.org/10.1017/S0813483900006252>
- Sanders, M. R. (1999). Triple P-positive parenting program: towards an empirically validated multilevel parenting and family support strategy for the prevention of behavior and emotional problems in children. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 2(2), 71-90.
- Sanders, M. R. (2003). Triple P-Positive Parenting Program: A population approach to promoting competent parenting. *Australian e-Journal for the Advancement of Mental Health*, 2(3), 1-17. <https://doi.org/10.5172/jamh.2.3.127>
- Sanders, M. R. (2008). Triple P Positive Parenting Program as a public health approach to strengthening parenting. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 506-517. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.506>
- Sanders, M.R. (2012). Development, evaluation and multinational dissemination of the triple p positive parenting program. *Annual Review Clinical Psychology*, 8, 345-379. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032511-143104>
- Sanders, M. R., Markie-Dadds, C., & Turner, K. M. T. (2003). Theoretical, scientific and clinical foundations of the triple p- positive parenting program: a population approach to the promotion of parenting competence. <http://www.triplep-america.com/documents/TheoreticaScientificandClinicalFoundationsforTriple.pdf>

- Sanders, M. R., & Stallman, H. M. (2007). "Family transitions triple p": the theoretical basis and development of a program for parents going through divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 47(3-4), 133-153. https://doi.org/10.1300/J087v47n03_07
- Sanders, M. R., & Turner, K. M. (2005). Reflections on the challenges of effective dissemination of behavioural family intervention: our experience with the triple p – positive parenting program. *Child and Adolescent Mental Health*, 10(4), 158-169. <https://doi.org/10.1111/j.1475-3588.2005.00367.x>
- Sanders, M. R., & Turner, K. M. T. (2005). Dissemination of evidence-based parenting and family support strategies: learning from the triple p-positive parenting program system approach. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 176-193. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2005.07.005>
- Schunk, D. H. (2012). *Learning theories: An educational perspective* (6th edition). Pearson Education.
- Schrott, B., Kasperzack, D., Weber, L., Becker, K., Burghardt, R., & Kamp-Becker, I. (2019). Effectiveness of the stepping stones triple p group parenting program as an additional intervention in the treatment of autism spectrum disorders: Effects on parenting variables. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49(3), 913-923. <https://doi.org/10.1007/s10803-018-3764-x>
- Sözmen, M. K., & Tözün, M. (2014). Halk sağlığının tarihsel gelişimi ve temel kavramları. *Smyrna Tıp Dergisi*, 3, 58-62.
- Specialist Programs (May 2020). *In Triplep webpage*. <https://www.triplep.net/glo-en/the-triple-p-system-at-work/the-system-explained/specialist-programs/>
- Thomas, R., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2007). Behavioral outcomes of parent-child interaction therapy and Triple P-Positive Parenting Program: a review and meta-

analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 475-495.

<https://doi.org/10.1007/S10802-007-9104-9>.

Triple P Türkiye Uygulamaları ve Triple P Uygulayıcı Eğitimi (Mayıs 2020). *In Hümanist Büro*. <http://humanistburo.org/tr/triple-p/>

United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC] (2009). *Compilation of Evidence-Based Family Skills Training Programmes*. United Nations Publications. Sales No. E.09.XI.8.

EXTENDED ABSTRACT

Raising a child is a complex and difficult task that requires effort. While different theorists put forth different views on child development, the common point of these theories is the role of parents. Parents, who are the first role models and teachers of children, undoubtedly have significant responsibilities in the growth, development, learning and education of their children. The training provided or behaviors exhibited by parents both during the preschool period and during school years are crucial because they can be the first determinant of a child's future and personality development.

The limited number of studies and practices in Turkey on the Triple P-Positive Parenting Program, which is reported to be the most effective parent training program in the world in that it cooperates with the family and society, reduces the risk factors, supports the protective factors, has a high level of evidence basis and yields positive long-term results (Arkan, 2019; Morawska & Sanders, 2009; United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2009; Waddell et al., 2018), is the main source of motivation for this study. Therefore, this study aims to provide detailed information on the program and help users choose the most suitable program for their needs, for policy-makers, program administrators, non-governmental organizations, and practitioners and researchers who are interested in family training programs. Specifically, it describes the Triple P program in light of the present research results. It is believed that the study is significant in that it contributes to the increase in recognition of the Triple P program in Turkey and its applicability in the field of special education and offers a new perspective, especially to practitioners and researchers.

The Triple P-positive parenting program is a parent training program that was developed to increase the knowledge, skills and self-confidence of parents who have children from infancy up to the age of 16, as the product of a study initiated at Queensland University's Parenting and Family Support Centre in Australia in 1979 by Matthew Sanders et al. (Sanders, 1999; Sanders

et al., 2008; UNODC, 2009). The program addressed a small group of people in its first years by supporting parents who had preschool children showing problematic behavior, or had the risk of showing problematic behavior, through one-on-one training at home (Sanders & Glynn, 1981). However, it has turned into a public health intervention program that addresses a broader population in the last 30 years (Sanders, 2008; 2014; Sanders, Cann & Markie-Dadds, 2003).

Triple P aims to (a) improve parents' knowledge, trust and self-regulation to make decisions related to their children (Sanders, 2003, 2012), (b) develop child-raising attitudes based on strong child-parent interaction by reducing the authoritarian child-raising attitudes of parents (Sanders, 1999), (c) make the environment in which the child is raised safe, engaging, non-violent and in which there are as little conflicts as possible (Sanders, 2008), and (d) support different development areas of children such as social, emotional, communicational and behavioral through positive parenting practices (Sanders, 2003).

The program is theoretically based on the behavioral theory, which is based on social learning principles, and the public health approach (Graaf et al., 2008). The distinctive features of the program include the effective use of media, being sensitive to cultural differences, being sensitive to transitions, evaluating problems with a holistic approach and disburdening health workers (Sanders, 2003, 2008, 2012). While more intensive interventions are provided for children at high risk and their parents in the Triple P program, there are also fewer intensive interventions aimed at sharing only the necessary information for parents who need information on common problems (Markie-Dadds, Sanders & Turner, 2002; Sanders, 2012). Therefore, the program is designed as a multi-level, gradual and comprehensive parent training program, each level of which consists of higher-level parenting skills. The program consists of five levels of varying intensity, each aiming to acquire higher-level parenting skills (Markie-Dadds et al., 2002; Sanders, 2012). Summary information on the levels is presented in Table 1.

Table 1

Triple P- Positive Parenting Program Family Support Model Levels

Level	Target Group	Aim	Intervention Methods	Program Materials
Level 1 Universal Triple P	All parents who seek information on the development of their child	Overcoming common daily behavioural problems	Brief information, short-term consultation, mass media on child development for the solution of developmental and possible behavioural problems	<ul style="list-style-type: none"> • Manual for positive parenting • Positive Parenting tip sheet series • Family videos • Triple P Program Guide
Level 2 Selected Triple P	Parents who have concerns about their child's behaviour or development	Coping with the disruptions in routines (e.g. eating, sleeping), temper tantrums and behavioural problems in toilet training	Advice from the consultant for a discrete child problem behaviors. The advice can be given on the phone, face-to-face or in group sessions.	<ul style="list-style-type: none"> • Level 1 materials • Practitioner's manual for primary care Triple P • Development wall chart • Consultation flip cards
Level 3 Primary Care Triple P	Parents who need training on the behaviours or development of children	Overcoming problems that become permanent at level 2 and developing parenting skills	A brief therapy program which consists of 1-4 sessions. The program consists of teaching the strategies of managing a single behavioural problem, rehearsing what has been learned, self-evaluation and advice.	<ul style="list-style-type: none"> • Level 1 and 2 materials
Level 4 Standard Triple P	Parents who have children with intense behaviour problems and parents who wish to take intensive training on their positive parenting skills	Acquisition of general behaviour management strategies aimed at coping with disorders such as oppositional defiant disorder, aggressive behaviours, learning difficulty, attention-deficit/hyperactivity disorder	The intensive program that focuses on the implementation of parent-child interaction and parenting skills on different target behaviours. The program includes generalization strategies. While it can be self-directed, it may also include sessions with the consultant on the phone, face-to-face, or as a group.	<ul style="list-style-type: none"> • Level 1 to 3 materials • Parent Workbook • Practitioner's Manual for Standard Triple P • Facilitator's Manual for Group Triple P • Parent's Group Workbook
Level 5 Enhanced Triple P	Both parents whose children exhibit intense behavioural problems and family dysfunctions	Overcoming and receiving support for the behavioural problems that have become permanent, problems that are both related to children and the functioning of the family (e.g. conflicts, depression), and problems such as child abuse	Intensive program in the form of modules that include home visits aimed at developing parenting skills, mood management skills, strategies of coping with stress-coping and partner support skills.	<ul style="list-style-type: none"> • Level 1 to 4 materials • Practitioner's Manual for Enhanced Triple P • Parenting Supplementary Workbook

As a result, it is necessary to carry out more studies in our country on the Triple P program, which involves all parents, regardless of their literacy and socioeconomic level, and provides the opportunity to receive face-to-face, individual or group training by using the media

tools in the privacy of one's own home and provides education to parents at the desired level and to spread its use, particularly in the areas such as education and social services.

YAYIN ETİĞİ BEYANI

Çalışmanın bilgi verici nitelikte tasarlanması ve herhangi bir uygulama/müdahale içermemesi nedeniyle etik kurul izni bulunmamaktadır. Ancak, çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmediğini beyan ederiz.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI BEYANI

Aylin Rabia Nur Ülker: Çalışma konusunu belirleme, kaynak taraması yapma, verilerin düzenlenmesi, çalışmanın tamamının yazılmasında sorumluluk alma, kaynakların yazımı, çalışmanın yayına gönderim sürecinde rol alma.

Gülden Bozkuş-Genç: Çalışma konusuna uygun yöntemi belirleme, çalışmanın organize edilmesini ve ilerlemesini gözetme, bilgilerin mantıklı bir şekilde sıralanmasında sorumluluk alma, çalışmanın yayına gönderilmeden önce dil ve yazınsal açıdan düzeltme, bilimsel anlamda çalışmayı eleştirel inceleme.

DESTEK VE TEŞEKKÜR

Çalışmanın ortaya çıkarılması aşamasında katkı sağlamış herhangi kişi veya kurum bulunmamaktadır. Bu çalışma 30. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (Bursa, Türkiye, 17 Ekim 2020).

ÇATIŞMA BEYANI

Raporlanan araştırmada, sonuçlarda, ya da belirtilen görüşlerde araştırma konusu ile ilgili dolaylı/dolaysız mali ve/veya manevi herhangi bir çıkar veya bağlantı durumu söz konusu değildir. Çalışma hazırlanırken; konunun belirlenmesinden çalışmanın yayına gönderilmesi sürecine kadar makalenin yazılması aşamasında yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.